

КРЫВІЯ

Выданье беларускае
дышаспары ў Чэхіі

№10 Чэрвень - жнівень 2008

Культурна-асьветніцкая
газета

З ІМЕСТ

Беларуская Чэхія

Вечар памяці Анатоля Сыса - ст. 1

Літаратурная вечарына Альгерда

Бахарэвіча- ст. 2

“Калі адстойваць беларускае,
дык па-беларуску!” - ст. 3

Стары Ольса зноў у Празе - ст. 3

Віншаваньне - ст. 16

Беларуская Школа ў Празе - ст. 16

Навіны з Бацькаўшчыны

Улада дэмантруе антынароднасць - ст. 4

“Ядзерны рэнэанс” - ст. 4

Прэс-рэліз Маладога Фронту - ст. 4

Міністар адукацыі Польшчы бярэ Івана Шылу
пад апеку - ст. 5

Вэтэрранка Хартыі 77 шле паклон

Вользе Сяньковай - ст. 5

Гісторыя Беларусі зынікае са
школьных праграмаў - ст. 6

Разбурэньне нясьвіскага замку - ст. 7

Беларусы Эўразіязу

Падарожжа па Гарадзеншчыне - ст. 8

Пагляды, Разважаньні

Апазыцыя павінна перагледзець мэты - ст.9

Незалежнасць,

як працэс Адраджэння - ст.11

Добрасуседства атрымала
новы імпульс - ст.13

Новыя Кнігі, Прэса - ст. 14

Беларусь у Эўропе

Эўрапейская Народная Партыя
салідарная зь беларусамі - ст. 16

Рознае

Показкі - ст. 14

Крыжаванка - ст. 15

Беларуская Чэхія

Вечар памяці Анатоля Сыса

Анатоль Сыс, выдатны беларускі паэт, пакінуў гэты
свет 3 гады таму, 4 траўня 2005 г.

Вечарына адбылася ў Празе, у нядзею 4 траўня 2008, з
наступнай праграмай:

- Бард Андрэй Мельнікаў прасыпяваў песні на вершы
Анатоля Сыса;
- “жывы” голас паэта – унікальныя аўдыязапісы яго
аўтарскіх чытаньняў;
- успаміны прысутных былых сяброў паэта, і ўспаміны
Славаміра Адамовіча аб ім.
- конкурс на найлепшае чытаньне паэзіі Анатоля Сыса.

Пераможцам конкурсу стаў сп. Віталь Цімошчанка,
прачытаўшы верш -- З чаго пачаць?

Узнагародай была кніжка паэзіі А. Сыса - ЛЁН.

“Гараць камяні ў майм вогнішчы”
-съпявает бард Андрэй Мельнікаў.

Вядучым вечара быў сп. Сяргей Шупа, рэдактар Радыё
Свабода.

Каардынатар вечара - сп. Аўген Сідорык.

Літаратурная вечарына Альгерда Бахарэвіча

У нядзелю 25га траўня ў Беларускай клубоўні у Празе адбылася сустрэча зь беларускім пісьменнікам Альгердам Бахарэвічам.

Альгерд Бахарэвіч нарадзіўся ў 1975 годзе ў Менску. Аўтар чатырох празічных кнігаў, удзельнік Берлінскага літаратурнага калёквіому, шэрагу літаратурных фэстываляў у Польшчы, Славеніі, Нямеччыне.

Паводле апытаўніка інтэрнэт-парталу "Новая Эўропа", Бахарэвіч - найлепшы беларускі пісьменнік 2006 году.

Ягоныя тэксты перакладзеныя на нямецкую, чэсскую, украінскую, байгарскую, славенскую мовы. З 2007 году жыве і працуе ў Гамбургу.

Ніжэй зымяшаем інтэрв'ю Альгерда Бахарэвіча з Юрасём Бушляковым, супрацоўнікам Рады ў Свабода ў Празе.

Бушлякоў: "Учора ў Празе ты прадстаўляў фрагменты сваёй найnavайшай кніжкі. Хто слухаў цябе ў Празе і як прыйшла гэта міні-прэзэнтация?"

Бахарэвіч: "Так, учора ў Празе я чытаў фрагменты з сваёй новай кнігі, яшчэ пакуль не апублікаванай, – з раману "Сарока на шыбеніцы". Прыйшла на сустрэчу ў асноўным моладзь. Моладзь зацікаўленая. Магчыма, упершыню я чытаў перад аўдыторыяй, людзі зь якой пакуль што зусім не знаёмыя з маёй творчасцю. Мне здаецца, ім было цікава. Мне здаецца, што я прыдбай новых чытачоў".

Бушлякоў: "Ты съвядома выбраў нешта інтрыгуюнае, вострасюжэтнае?"

Бахарэвіч: "Я спрабаваў чытаць урыўкі з розным настроем. Каб неяк і павесяліць чытача, прымусіць яго задумашца, каб і адчуць нейкую магію мовы. Я так зайдёды раблю".

Бушлякоў: "Сарока на шыбеніцы" – гэта будзе такі чарговы шматпластавы твор? Я ведаю, што ты ня надта любіш адказваць на пытаньне "пра што твор?"...

Бахарэвіч: "У адрозненіне ад маёй папярэдняй кнігі "Праклятыя госьці сталіцы", гэтая спроба напісаць раман аказалася больш удалая. Мінулая кнішка – гэта былі такія штучна зылепленыя паміж сабой апавяданьні. Гэтая спроба атрымалася лепей. Тут усё нашмат больш арганічна, тут сюжэтныя лініі пераплеценыя больш цікава. Стараемся".

Бушлякоў: "Хто галоўны герой гэтай "Сарокі...?"?

Бахарэвіч: "Калі так казаць коратка, то галоўны герой – гэта дзяўчына, якая працуе недзе ў раённай адміністрацыі, у горадзе, які вельмі нагадвае Менск. І гісторыю яе жыцця распавядае цела. Раман складаецца з 12-ці частак, і кожная частка – гэта аповед нейкай часткі цела. Не пазбягаючы самых інтымных падрабязнасцяў".

Бушлякоў: "Самы інтымна-шчыры твой твор?"

Бахарэвіч: "Можна сказаць і так. Ён ужо завершаны. Ужо ў Менску падрыхтаваны макет, рыхтуеца

вокладка, выдавец абяцае, што сёлета ён зъявіцца ў продажы".

Бушлякоў: "Пра што пыталіся ў цябе ўдзельнікі праскай сустрэчы? Што іх найбольш цікавіла?"

Бахарэвіч: "Гэта даволі дзіўна, бо шмат пытаньняў было прысьвежана маёй біяграфіі: дзе вучыўся, што скончыў, дзе працеваў. Гэта было нешта кшталту допыту, але прыемны допыт. Заўсёды людзям цікава, калі ім задаюць пытаньне наконт іхнага жыцця. Я адказаў усё вельмі шчыра. Аўдыторыі спадабалася. І былі пытаньні літаратурныя, якія тычыліся майго стаўлення да Набокава, маёй ацэнкі сучаснай беларускай літаратуры. Добрая былі пытаньні. Адчувалася, што не было выпадковых людзей на гэтай сустрэчы".

Бушлякоў: "Ці пыталіся ў цябе, чаму жывеш у Гамбургу, ці не зыбираесьцца ў Менск?"

Бахарэвіч: "Вось якраз "чаму" – не пыталіся. Мне здаецца, і так было зразумела. Неяк людзі, відаць, адчуваюць маё стаўленне да гэтай дзяржавы, да Рэспублікі Беларусь. Ім і так усё зразумела".

Бушлякоў: "Пакуль ты жывеш у Гамбургу, стаўленне да Рэспублікі Беларусь, да сучасных беларускіх парадкаў не зымянецца?"

Бахарэвіч: "Не, не зымянецца. Хіба што мая нянявісьць становіцца больш вострай. Учора ў інтэрв'ю расейскай службе Чэскага радыё я нават прачытаў верш Уладзіміра Набокава на гэтую тэму, але сёньня я чытаць ня буду, бо ён па-расейску на "Свабодзе" я чытаць не хачу. Але сутнасць у tym, што гэтая дзяржава, гэтая Рэспубліка Беларусь, яна зрабіла ўсё, каб не было вяртаньня".

Бушлякоў: "Каб не было твойго вяртаньня ў Беларусь?"

Бахарэвіч: "Так. Зрабіла ўсё, што магла. Ёсьць рэчы, якія ніколі немагчыма дараўваць. Я магу толькі яшчэ раз пайтарыць, што галоўнае злачынства гэтага рэжыму – ён забіў мае мары. Гэта самае страшнае, калі ў чалавека забіваюць ягоную мару. Ён проста зынішчыў ту ю краіну, у якой я зыбіраўся жыць, пра якую я марыў калісьці, на пачатку 1990-х. Я вельмі добра памятаю той час і той уздым".

Бушлякоў: "Ты можаш сказаць, што на сёньняшні дзень абжыўся ў Гамбургу, што гэта тое месца, дзе можна жыць далей?..."

Бахарэвіч: "Гэта тое месца, дзе можна жыць далей, але ў Гамбургу я яшчэ не абжыўся. Наадварот, маё становішча вельмі хісткае і няпэўнае, бо, пакуль мянен падтрымліваюць нямецкія літаратурныя арганізацыі і фонды, я магу там жыць, але некалі гэтая дапамога скончыцца. Давядзеца прымаць тыя правілы гульні. І гэта будзе даволі цяжка. Але я кажу, што ў Беларусі адчуваў сябе зайдёды чужым. У Нямеччыне я таксама адчуваю сябе чужым. Прынцыповая розніца тут няма. Гэта нармальны стан для пісьменніка – такая адчужанасць".

Бушлякоў: “Няма жаданьня знайсьці краіну, у якой бы ты адчуваў сябе ну трошкі больш сваім?”

Бахарэвіч: “Я думаю, такой краіны насамрэч не існуе. Мая краіна заўсёды ўва мне, са мной. Я такі смойжык з сваёй хаткай заўсёды. Не, гэта нармальна”.

Крыніцы : Жывы Журнал “Беларуская Прага,” Радыё Свабода.

“Калі адстойваць беларускае, дык па-беларуску!”

Аляксандар Уліцэнак, Радыё Свабода, 19 траўня 2008 г.

Грамадзкія рэдактары гэтага тыдня – Ірына і Леанід Каткоўскія, бацькі нашага калегі Ўладзімера Каткоўскага, жыцьцё якога трагічна абарвалася ў выніку аўтакатастрофы. Уладзімір памёр лягасць 25 траўня, пасля амаль году змагання за жыцьцё.

Уладзімер Каткоўскі – адзін з заснавальнікаў беларускай Вікіпедыі, стваральнік сайтаў www.pravapis.org, www.martyratalog.org. Угонар сына Ірына і Леанід Каткоўскія заснавалі спэцыяльную прэмію, каб адзначаць найлепшыя інтэрнэт-праекты. Сёння доктар фізычна-матэматычных навук Леанід Каткоўскі расказвае пра погляды свайго сына на беларускі інтэрнэт.

Сьв. памяці Ўладзімера Каткоўскага

Уліцэнак: Спадар Леанід, давайце яшчэ раз вернемся да прэмii імя вшага сына, якая называецца “За беларускасць”. Чаму менавіта так?

Каткоўскі: Ідэя гэтай прэмii ўзынікла амаль адразу, як Валодзя сышоў з жыцьця. Мы б хацелі захаваць тую вялікую частку ягонай працы, якую ён вёў менавіта ў беларускай частцы інтэрнэту, каб яна кімсьці працягвалася. Гэтым наш сын жыў, адстойваючы свае прынцыпы і погляды ў інтэрнэце. Гэта яму найбольш балела. Пропагандаваў мову, намагаўся даваць аб'ектыўную інфармацыю пра Беларусь, каб пра яе ведалі ўва ўсім сьвеце.

Уліцэнак: А што Ўладзю найбольш хвалявала ў беларускім інтэрнэце?

Каткоўскі: Па-першае, павялічэнне колькасці беларускамоўнай інфармацыі. Мы разам лічылі, што мова аўядноўвае людзей. **І калі адстойваць нешта беларускае – дык па-беларуску!**

Уліцэнак: Як ён ставіўся да Вікіпедыі – разумеў, наколькі важную справу запачатковуваў разам зь сябрамі?

Каткоўскі: Спачатку ідэя гэтага праекту яму не спадабалася, але потым ён ацаніў яе надзвычай

высока. Напісаў і адредагаваў для гэтай энцыклапедыі вельмі шмат артыкулаў, па-беларуску і па-ангельску, больш за 1300 толькі па-беларуску, а на ангельскай мове яшчэ больш.

Уліцэнак: Вы прапанавалі журналістам “Свабоды” падрыхтаваць перадачу на тэму “Ці можа інтэрнэт стаць сродкам аўяднання нацыі?”. Ваш адказ на вашае ж пытаннне...

Каткоўскі: Ён павінен ім стаць. Калі цяпер гэтага не відаць, то гадоў празь дзесяць-дваццаць – абавязкова. Жыцьцё будзе рухацца менавіта ў гэтым напрамку. Бо інтэрнэт – найсучасны сродак масавай інфармацыі, адпаведна, ён мае эфектыўна ўзьдзейнічаць на людзей. Тут у адным, як кажуць, і мова, і крыніца інфармацыі. Прычым свабодная, дзе людзі пачуваюць сябе вольнымі.

Уліцэнак: І Ўладзя працаваў менавіта з такім адчуваннем?

Каткоўскі: Ён вельмі спадзяваўся, што інтэрнэт кансалідуе беларускую нацыю. І ён ужо кансалідаваў тую моладзь, якая актыўна прысутнічае ў байнэце. Гэта вельмі важна, і гэта дасьць плён: аўяднае людзей і дазволіць прыйсці да той незалежнасці, пра якую мы марым.

Стары Ольса зноў у Празе!

6 чэрвеня 2008 г., у клубе ВАГОН, адбыўся сёлета ўжо другі канцэрт гурта СТАРЫ ОЛЬСА, які выкананаў музыку **ШЛЯХОЦКІХ ДВАРОЎ** беларускага сярэднявечча.

Праграму канцэрту ўзбагаціў чэскі гурт **Dick'o Brass**, выкананым музыкі старажытных Кельтаў: Брэтонцаў, Шкотаў, Ірляндцаў.

НАВІНЫ з Бацькаўшчыны

Улада дэманс true сваю антынароднасць

Удзельнікаў пратэсту супраць пабудовы хімзаводу звальняюць і судзяць. На думку лідэра Руху “За Свабоду” Аляксандра Мілінкевіча, цік на людзей набыў беспрэцэдэнтныя формы. Улада канчаткова адварвалася ад народу.

Сёньня ў судзе Пухавіцкага раёну Менску распачынаюцца слуханні адносна былых настаўніц з пасёлку Дружны Насты Паповай і Таццяны Дыльковай. Яны былі ўдзельніцамі мітынгу жыхароў пасёлку, якія пратэставалі 25 красавіка супраць будаўніцтва ў гэтай мясцовасці заводу ядахімікатаў расейскай фірмы “Аўгуст-Бел”, паведамляе Радыё Свабода. Да гэтага жанчын вымусілі напісаць заявы аб звольненні па ўласным жаданні за ўдзел у мітынгу пратэсту супраць пабудовы заводу.

За ўдзел у гэтым жа мітынгу інжынеру ЦЭЦ-5 Таццяне Рысевец пракуратура Пухавіцкага раёну вынесла афіцыйнае папярэджаньне, якое яна спрабуе абскардзіць ў пракуратуры Менскай вобласці. Паводле Рысевец, улады таксама ціснуць на жыхароў Дружнага, якія паставілі свае подпісы пад зваротам у ААН, АБСЭ і да кіраўніка краіны.

Як бачна, на людзей, якія занялі актыўную грамадзянскую пазіцыю, ціснуць ўсімі магчымымі спосабамі. На думку лідэра Руху “За Свабоду” Аляксандра Мілінкевіча улада канчаткова адварвалася ад народа.

— Цік на грамадзянскую супольнасць набыў беспрэцэдэнтныя маштабы. Людзі ня вылучаюць палітычных лозунгаў, не патрабуюць адстаўкі презідэнта. Яны адстойваюць свае элементарныя права на чыстае паветра, ваду, зямлю для сябе і сваіх дзяцей. Клопат пра гэта — абавязак дзяржавы. На гэты конт ня можа быць анікіх дыскусіяў. Але беларускі рэжым настолькі аддаліўся ад народу і ягоных патрэб, што гатовы падаўляць любую актыўнасць грамадзян, абараняючы інтарэсы нікому не вядомых, набліжаных да улады бізнес-груповак, — лічыць Аляксандр Мілінкевіч.

Крыніца: Прэсавая служба Руху “За Свабоду,” 05.06.2008

Сямашка кажа пра “ядзерны рэнэанс”

Віцэ-прэм’ер Уладзімір Сямашка адказаў актывістам горацкай антыядзернай групы на ліст, дзе выказвалася нязгода з будаўніцтвам АЭС у Беларусі.

Актывісты Руху “За Свабоду”, якія стварылі антыядзерную групу, прыклалі да ліста, накіраванага ва ўрад, 1000 подпісаў жыхароў рэгіёну, якія выказвалі сваю катэгарычную нязгоду з пабудовай атамнай станцыі.

Яшчэ 1 сакавіка падчас дэпутатскай справаўлады сабраныя дакументы былі перададзены дэпутатцы Палаты прадстаўнікоў Таццяне Асмалоўскай, якая абыцала іх перадаць у Савет міністраў.

Сямашка ў сваім лісьце адзначае, што пабудова АЭС дазволіць забясьпечыць 30% патрэбы краіны ў электраэнергіі.

Доля прыроднага газу які амаль увесь расейскі, складае 95% у беларускай энергасістэме, што стварае пэўную проблему для забеспечэння энергетычнай бяспекі. Па словах віцэ-прэм’ера, пастаўкі ядзернага паліва маюць больш магчымасцяць для дыверсіфікацыі. Будаўніцтва АЭС нібыта дасць імпульс эканамічнаму развіццю рэгіёну. На думку Сямашкі, ва ўсім свеце зараз назіраецца “рэнэанс ядзернай энергетыкі”. Першы намеснік прэм’ера запэўнівае ў бяспечы сучасных рэактараў, іх большай экалагічнасці. Ён прыводзіць дадзеныя сацыялагічнага маніторынгу, паводле якіх нібыта больш за 50% беларусаў падтрымліваюць пабудову АЭС, а на Магілёўшчыне такую ідэю ўхваляюць больш за 60% насельніцтва.

— Такі адказ нас ня можа задаволіць. Мы таксама вывучалі стаўленне жыхароў нашага рэгіёну да будаўніцтва АЭС і я могу сказаць, што лічбы, прадстаўленыя ў лісьце Сямашкі не адпавядаюць рэчаіснасці. Паводле нашых дадзеных, больш за 60% жыхароў Магілёўшчыны выступаюць як раз супраць пабудовы АЭС. Збор подпісаў супраць атамнай станцыі актыўна працягваецца. Зараз іх сабрана ўжо 2520, — паведамляе актыўіст Руху “За Свабоду” Эдуард Брокараў.

Крыніца: Прэсавая служба Руху “За Свабоду,” 24.06.2008

Прэс-рэліз Маладога Фронту

13 траўня 2008 году у Вільні (Літоўская Рэспубліка) у беларускім цэнтры “Дом правоў чалавека” адбылося ўрачыстае падпісанье пагаднення аб супрацоўніцтве і ўзаемападтрымцы паміж Маладым Фронтом і Маладымі Хрысьціянскімі дэмакратамі Літвы.

Ад імя Маладога Фронту пагадненне падпісаў намеснік старшыні МФ Артур Фінькевіч, ад імя Маладых Хрысьціянскіх дэмакрататаў Літвы Інга Аўгунене.

Сваім пагадненнем партнёры выказаліся за супольныя акцыі, якія будуць спрыяць развіццю дэмакратычнага шляху ў краінах нашага рэгіёну. Апроч таго, паводле пагаднення, Малады Фront і Малады Хрысьціянскі дэмакраты Літвы будуць актыўна супрацьстаяць імпэрскім выпадам з боку Расеі, якая сёньня агрэсіўна прасоўвае ідэі падпісаныя канстытуцыйнага акту Беларусі з Расеяй, якія пагражаюць суверэнітэту нашай краіны і бліжэйшым эўрапейскім суседзям.

Гэтая падзея прыцягнула вялікую ўвагу літоўскіх сродкаў масавай інфармацыі, прадстаўнікі якіх прысутнічалі на ўрачыстым падпісанні і прэсавай канферэнцыі. З боку літоўскіх журналістаў гучала шмат пытанняў пра практичныя пэрспэктывы пагаднення, пра бліжэйшыя сумесныя акцыі, а таксама пра сітуацыю ў Беларусі і пляны Маладога Фронту датычна бліжэйшых палітычных падзеяў.

Арганізацыяй мерапрыемства з Літоўскага боку займаўся Вайдас Аўгунас, Віцэ-презідэнт “Моладзі Еўрапейскай народнай партыі” і прадстаўнік Маладога Фронту ў Літоўскай Рэспубліцы Кірыл Атаманчык.

Таксама на прэсавай канферэнцыі прысутнічаў першы сакратар амбасады ЗША ў Беларусі сп.Луіс Крышак, нядаўна аб’яўлены пэрсонай нон-грата ў Беларусі, прадстаўнікі МЗС Чэскай і Літоўскай Рэспублікі.

Напрыканцы размовы з журналістамі, Артур Фінькевіч заявіў, што Малады Фронт пасълядоўна выступае за стварэньне Балта-Чарнаморскай супольнасці правацэнтрысцкіх моладзевых арганізацыяў, і цагам бліжэйшага часу будзе актыўна разьвіваць дачыненьні з міжнароднымі партнёрамі як з гэтага рэгіёну, так і нааугл з усімі чальцамі “Моладзі Еўрапейскай Народнай партыі”, сталым назіральнікам якой зьяўляецца Малады Фронт.

Пасля прэсавай канферэнцыі Артура Фінькевіча запрасілі на некалькі радыёстанцыяў, якія зрабілі некалькі інтэрвю пра сітуацыю у Беларусі і пра бліжэйшыя пляны Маладога Фронту.

Датычна бліжэйшых палітычных плянаў Маладога Фронту Артур Фінькевіч заявіў, што незалежна ад пазыцыі іншых палітычных суб'ектаў Беларусі, Малады Фронт заклікае ўсіх неабыякавых грамадзянаў нашай краіны ў дзень парламэнцкіх выбараў, 28 верасня, у 20.00 прыйсці на плошчу Каліноўскага, каб абараніць права свабоднага выбару і выказаць свае стаўленье да псеўдавыбараў у Беларусі.

Неабходна адзначыць, што ранішай 13 траўня, калі Артур Фінькевіч рухаўся на аўтамабілі з калегамі праз дзяржаўную беларуска-літоўскую мяжу (Каменны Лог), беларускія мытнікі паспрабавалі на пусыць яго праз мяжу, матываваўшы свае імкненіе тым, што ягонае прозывішча значыцца ў базе часова невыязных з Беларусі. Сітуацыю выратаваў адзін з кіраўнікоў памежнага пераходу, які прыняў асабістую рашэнне пратусыці Фінькевіча праз мяжу.

Уначы з 13-га на 14-е траўня, калі Артур Фінькевіч з калегамі вяртаўся ў Беларусь, беларускія мытнікі, толькі ўбачыўшы пашпарт Фінькевіча пры пашпартным контролі, выклікалі ўсіх кіраўнікоў мытнага пункту. Як высьветлілася, на гэты момант ва ўсіх супрацоўнікаў мытні была задача спыніць Фінькевіча, афіцыйна праінфармаваць яго пра тое, што ён зьяўляецца часовы невыязным з Беларусі і паставіць яму адпаведную пячатку ў пашпарце.

Фінькевіча правялі ў кабінет мытнага пункту, дзе адзін з кіраўнікоў пераходу паведаміў яго, што з 25 красавіка 2008 году ён зьяўляецца невыязным, і паставіў яму пячатку у пашпарце аб tym, што ён часова пазбаўлены права пакідаць Беларусь.

Артур Фінькевіч наступным чынам пракаментаваў дадзеную сітуацыю: “Я лічу, што дадзеная акцыя была сплянаваная беларускімі спэцслужбамі, якія, праслуходзячы нашыя перамовы, ведалі пра заплянаване падпісанье пагадненія і пра шэраг іншых важных сустрэчаў у Вільні. Такім чынам, яны зьбіраліся сарваць падпісанье пагадненія і заплянаваныя сустрэчы. Я вельмі ўдзячны таму супрацоўніку мытні, які прыняў рашэнне мяне пратусыці ў Літву, і ўпэўнены, што з кожным днём наших людзей ва ўсіх структурах становіцца ўсё больш!”

Прэсавая служба Маладога Фронту, 14.05.2008

Міністр адукацыі Польшчы бярэ Івана Шылу пад сваю апеку

Міністр адукацыі Польшчы Катахына Халь запрасіла маладафронтніцу, актыўіста Руху “За Свабоду” Івана Шылу, якога беларускія ўлады не дапусцілі да апошняга выпускнога экзамену ў школе, працягнуць навучанье ў Польшчы і абыцала яму дапамогу ў атрыманні далейшай адукацыі.

- Выключэнне вучня са школы перад апошнім выпускным экзаменам зьяўляецца беспрэцэдэнтным выпадкам. Згодна з дэмакратычнымі стандартамі, грамадзкая актыўнасць, дзейнасць па распаўсюджванні культуры і мовы свайго народу ня могуць зьяўляцца перашкодай у прадаўжэнні навучання ці атрымання атэстату аб сярэдняй адукацыі - адзначыла ў сваім лісце міністр адукацыі.

Катахына Халь заяўляла, што ўсе вучні, якія апынуцца ў такой сітуацыі, зможуць працягнуць навучанье ў польскай сярэдняй школе і атрымаць там атэстат.

Пра выпадак з Іванам Шылем і сваю рэакцыю на яго Катахына Халь пайфармавала єўрапейскіх міністраў адукацыі падчас нефармальнай канферэнцыі, прысьвеченай проблемам міжкультурніцкай адукацыі, якая адбывалася ў Осла (Нарвегія).

Крыніца: Прэсавая служба Руху “За Свабоду,” 12.06.2008

Ветэранка Хартыі-77 шле паклон Вользе Сяньковай

Алена Ціхановіч, Радыё Свабода, 05.06.2008

Ці павінен пэдагог, выкладчык, прафэсар заступацца за сваіх вучняў і студэнтаў, якім пагражае несправядліві перасльед? Якія ён можа для гэтага абраць сродкі, або, наадварот, якія прывесцьі апрайданыні сваёй пасіўнай згоды з перасльедам? Дылема выбару асабліва востра стаіць ва ўмовах таталітарных рэжыму. Свайго роду погляд на мінулае і яго ўрокі – у размове з колішнім чэскай дысыдэнткай, актыўнай удзельніцай Хартыі –77 Данай Немцавай.

У часы дзейнасці Хартыі-77 спадарыня Немцава займалася ў тым ліку і абаронай несправядлівіва перасльедаванай маладзі. З-за сваёй праваабарончай актыўнасці яна, псыхоляг паводле адукацыі, не магла працаваць па спэцыяльнасці, была прыблішчыцай і вахцёршай. Даная Немцава – маці семярых дзяцей. Зь іх толькі чацвёрта атрымала атэстат аб заканчэнні сярэдняй школы. У часы камунізму ніхто з дзяцей Даны Немцавай ня мог вучыцца ў вышэйшых навучальных установах і, толькі даганяючы пазней страчаныя магчымасці, адна з дачок ужо пасъля сарака гадоў атрымала юрыдычную адукацыю.

Немцава: Участы таталітарызму! Хартыя-77 займалася проблематыкай дзяцей, якія з розных прычынаў былі для рэжыму нязручныі. Мы вельмі цвёрда выступалі супраць таго, каб дзецы былі караныя за сваіх бацькоў або за сваю ўласную пазыцыю, асабліва тыя старэйшыя, якія ўжо мелі крытычныя погляды. Успамінаю на выпадак, калі хлопца выключылі са школы - было яму 18 гадоў, і гэта азначала, што мог ужо падпісаць Хартыю-77. Выключылі яго пасъля

ціску паліцыі і спэцслужбаў. Такіх выпадкаў было, вядома, болей. Былі, між тым, таксама школы, дзе выкладчыкі, пэдагагічныя калектывы праста становіліся на бок вучня, але не дэманстратыўным способам. Так, напрыклад, удалося маёй дачцы атрымаць атэстат, нягледзячы на тое, што на школу аказваўся ціск. Так што шмат залежала ад съядомасці, ад пазыцыі таго пэдагога.

Карэспандэнт: А ці часта пэдагогі выбіралі прасьцейшы, нерызыкоўны для сябе варыянт?

Немцава: Ведаю, што ціск на пэдагогаў аказваўся самымі рознымі способамі. Ведаю, што яны часта апраўдваліся тым, што калі б адыйшлі, то не далі б сваім студэнтам тыя веды, якія маглі даць. Было гэта складана. Нехта гэтamu ціску падпрадакаваўся, гэта было вельмі частае рашэнне - не рабіць сабе большых праблемаў, а разглядаць крытычную пазыцыю маладога чалавека як нейкую крайнюю праяву маладосьці. Старэйшыя выкладчыкі часта былі перакананыя, што асабістымі паводзінамі ці асабістай мужнасцю нічога ня зменіш, але прытым

насамрэч гэта зусім наадварот. Асабістая мужнасць - гэта якраз тоі способ, якім можна процістаяць таталітарнаму ціску.

Карэспандэнт: Якое Ваша пасланьне героям нашай гісторыі ў Салігорску?

Немцава: Я з вялікай павагай паставілася да ўчынку вашай дырэктаркі Вольгі Сяньковай, якая змагла пакінуць сваю пэдагагічную працу і выказаць салідарнасць з хлопцам, якому не дазволілі закончыць вучобу. Вядома, жадаю таму хлопцу неўзабаве закончыць школу, а дырэктарцы - моцнай адвагі і веры ў тое, што гэта не канец усяму, і што ўсё яшчэ павернеца да лепшага.

Дырэктарцы жадаю моцнай адвагі і веры ў тое, што ўсё ящчэ павернеца да лепшага

Вольга Сянькова

ПАДЗЯКА

Рэдакцыя выражает шчырую падзяку
сп. Віталю Цімошчанку
за фінансавую дапамогу пры раздрукаванні
гэтага нумару газеты.

"Гісторыя Беларусі" зынікне са школьнай праграмы

Наста Ігнатовіч

Курс "Гісторыі Беларусі" ў нашых школах выкладацца больш ня будзе. Гэта чарговы лагічны крок пасля таго, як прадмет пачалі выкладаць па-руску. У праекце вучэбнага плану на наступны год напісаны проста - "Гісторыя". Для новага прадмету рыхтуеца і адмысловы падручнік.

Такую інфармацыю пацвердзіла Еўраадыё намесніца начальніка упраўлення агульной сярэдняй адукацыі Мінадукацыі Валянціна Маёўская. Па словах чыноўніцы, цяпер працуе міжведамасная камісія, якая абмяркоўвае пытаныне пра аўяднанне двух прадметаў з новага навучальнага году:

"Адно з пытанняў - гэта зацвярджэнне вучэбнага плану, у якім гэты прадмет будзе называцца "Гісторыя". Ну, ён будзе складацца з двух частак. І выдзяляецца дзве гадзіны. Адна гадзіна на гісторыю Беларусі, другая - на сусветную гісторыю. І так, як было, так і застаецца. Проста ў вучэбным плане ён будзе называцца "Гісторыя".

Новы вучэбны план стане дадаткам да дэкрэту аб пераходзе на 11-гадовы тэрмін навучання ў школах. Пра гэта Еўраадыё расказаў старшыня камісіі па адукацыі, культуры, науцы і навукова-тэхнічным прагрэсе Палаты прадстаўнікоў Уладзімір Здановіч. План "задавальняе ўсіх". А колькі дакладна гадзінаў будзе адведзена на гісторыю Беларусі ў агульным курсе гісторыі, Здановіч ня ведае:

"Я ня ведаю, тут проста напісаны "гісторыя", таму тут я не могу растлумачыць ці то будзе гісторыя сярэдніх вякоў... і колькі гадзінаў на гісторыю Беларусі. Проста напісаны слова "гісторыя". У прынцыпе, калі мы ўчора абмяркоўвалі план, то ён задаволіў усіх".

Закрануць змены нават старэйшыя класы, якія ў сувязі з пераходам на 11-годку, школу будуть заканчваць у "экстремальных умовах"

Здановіч: "Нават у пераходным тыповым вучэбным плане для тых 9-10 класаў, якія знаходзяцца цяпер у школе, і якія будуць у такім экстремальным рэжыме заканчваць школу, нават у іх напісаны гісторыя 2 гадзіны".

Настаўніца гісторыі мінскай Гімназіі №12 Вольга Шаўцова пра надыходзячыя змены ведае. Кажа, што нібыта нават існуе адмысловы падручнік для новага прадмету. Праўда рыхтуваўся ён пад 12-годку:

"Я пра гэта чула, я ведаю, што ёсьць падручнікі, іх ужо падрыхтавалі. І там гісторыя ідзе як інтэграцыйны курс. Гэта значыць, што ў адным падручніку паслядоўна будзе выкладацца гісторыя сусветная.... ну і гісторыя Беларусі, калі гэтыя працэсы ахопліваюць нашу тэрыторыю. Падручнік будзе адзін, але ён быў падрыхтаваны для 12-гадовай школы. Што будзе цяпер з пачатку верасьня, я ня ведаю".

Вольга Шаўцова расказвае, што з настаўнікамі гісторыі наконт аўяднання двух прадметаў ніхто ня раіўся. Але, магчыма, гэта і добрая ідэя, калі б толькі рабілася трошкі па-іншаму — настаўнікі былі супраць выкладання гісторыі роднай краіны па-руску:

"У нас ня пыталіся пра тое, ці трэба аб'ядноўваць гэтыя курсы. Тым ня менш многія былі згодныя, але не ў такім ракурсе. Мы, напрыклад, былі супраць таго, каб гісторыя Беларусі выкладалася на рускай мове. Настаўнікі гісторыі ўсё ж такі выступаюць за тое, каб гісторыя Беларусі выкладалася на роднай мове".

Не зразумела, чаму і каму ўсё ж такі спатрэбілася аб'яднаць "Сусветную гісторыю" зь "Гісторыяй Беларусі". Настаўнікі і надалей маглі выкладаць гісторыю нашай краіны "комплексна". Як тое рабіла Вольга Шаўцова. Без агульнага падручніка:

"Наагул гэта такі культурна-цывілізацыйны падыход. З гэтага пункту гледжаньня, гэта абсалютна правільна. Я, напрыклад, у любым выпадку працу сінхронна, хоць і не па інтэграцыйным падручніку. Я даю курс "сусъветкі" і пасля разглядаю, якія працэсы адбываліся ў Беларусі, і як гісторыя сусъветная паўплывала на гэтыя працэсы ў нашай краіне".

Вядомы пісьменнік і гісторык Уладзімір Арлоў называе такі крок спрабай ператварыць нашу гісторыю з тысячагадовай у вельмі кароткую. Ня выключае ён і таго, што чыноўнікі пойдуць на скарачэнье гадзінаў, адведзеных на гісторыю Беларусі:

"Гістарычная памяць - гэта вялікая стваральная сіла, і гэта выдатна разумее любая ўлада. Ну, а наша ўлада гэтай сілы папросту байцца. Мы ўжо ня першы год назіраем спробы ператварыць нашу гісторыю з тысячагадовай ў гісторыю вельмі кароткую, якая пачынаецца можа толькі ў 20-м стагодзьдзі. Гэта чарговы крок. Мы зьяўляемся сведкамі рэдагаваньня гісторыі, якую падпрадкоўваюць ідэалагічным нормам. Не выключана, што будуць скарачаць гадзіны..."

Адзначу, што аб'яднаныне гісторыі Беларусі з сусветнай гісторыяй - зьява ня новая. Гэты крок вяртае нас у савецкія часы. Калі існаваў толькі адзін прадмет "Гісторыя", і выкладаўся па-руску.

Крыніца:

Еўрапейская радыё для Беларусі, 15. 6. 2008

Уладзімер Папруга: Толькі выключэнне Нясьвіскага замку са Сыпісу ЮНЭСКА здолее спыніць разбурэнне

«НН»: Спадару Папруга, калі меркаваць па здымках, зробленых у Нясьвіскім замку, там адбываецца не рэстаўрацыя, а нешта іншае...

Уладзімер Папруга: ...І яно шакуе ня толькі людзей, далёкіх ад рэстаўрацыі, але і спэцыялістаў.

Сапраўдную рэстаўрацыю падмяняюць разбурэннем і стварэннем макетаў — цалкам з сучасных матар'ялаў. Рэстаўрацыя падмяняеца імітацыяй. Тоё самае робіцца ў гістарычным цэнтры Менску. Зынішчаеца аўтэнтыка каштоўнасці — зынішчаеца і сама каштоўнасць.

«НН»: Але Нясьвіскі замак унесены ў сыпіс Сусветнай культурнай спадчыны, куды ўключаюць толькі аўтэнтычнае.

УП: Нясьвіскі замак (разам з Мірскім і Белавескай пушчай) мае ў гэтым сыпісе катэгорыю 0. Але калі «спосаб» рэстаўрацыі праз падмену стаў нормай, то на належнасць аб'екту да сыпісу ЮНЭСКА ўвага папросту не звязтаеца.

Нясьвіскаму замку ня дзіве тысячы год, як помнікам Рыму, што і цяпер знаходзяцца ў зайдзросным стане. Гэты замак ніколі ня быў у руінах, на працягу ўсёй сваёй гісторыі ён актыўна ўжываўся. І раптам аказваеца, што яго трэба разбурыць, бо немагчыма ўтрымаць! Гэта папросту шуллерства. У любой краіне разабрацца ў гэтай гісторыі было б справай Прокуратуры ці Камітэту дзяржаўнага контролю. У гэтым сюжэце ёсьць ўсё: ад дэзынфармацыі дзяржаўных наглядных органаў, эквілібрystыкі з матывацыяй да падробкі праектных матэрыялаў.

«НН»: Але ў выпадку замены часткі Нясьвіскага замку макетам — гэта нагода для ЮНЭСКА выключыць аб'ект са Сыпісу.

УП: І асабіста толькі б вітаў такое рашэнне. Лічу, што гэтай справе трэба надаць міжнародны розгалас. На жаль, гэта адзіны спосаб спыніць нарэшце Мінкультуры. Парушана ўсё, што можна сабе ўяўіць — працэдура, мэтадалёгія, нарматыўная база.

Я асабіста перакананы, што калі б нарэшце ўдалося данесьці да кіраўніка дзяржавы ўсю праўду аб тым,

што насамрэч сёньня адбываецца з культурнай спадчынай, гарантам захаванья якой зъяўляеца дзяржава, ён быў бы моцна расчараўаны. Сёньня ўвесь працэс абыходжаньня з гісторыка-культурнай спадчынай стараньнямі Мінкультуры праста выведзены з прававога поля, а данесці адэкватную пазыцыю да вышэйшага кіраўніцтва праз «легальныя» СМІ, на жаль, немагчыма.

Задзілце, калі на пачатку 90-х гадоў у Беларусі сьпісы гісторыка-культурных каштоўнасцяў налічвалі каля 19 тысяч аб'ектаў, то ўжо сёньня — толькі каля пяці тысяч. Нават Замчышча ў складзе гісторычнага цэнтра Менску, у 2006 годзе было пазбаўлена сваёй найвышэйшай катэгорыі.

Гутарыла Наталка Бабіна

Уладзімер Папруга - архітэктар, былы галоўны дзяржаўны інспэктар па ахове спадчыны Менгарвыканкаму, гадаванец ICCROM (міжнароднай інстытуцыі, створанай пад патранатам ЮНЕСКА ў 1959 у Рыме як галоўны мэтадычны цэнтар для кансультаванья апошніяй ў дачыненіі да гісторыка-культурнай спадчыны), ляўрэат Прэмii прафсаюза БССР у галіне архітэктуры.

Крыніца: Наша Ніва, 15 траўня 2008

За Менск для людзей

4 ліпеня ў Мінску па ініцыятыве Руху “За Свабоду” адбыўся сход прадстаўнікоў лакальных грамадзянскіх ініцыятыў у абарону правоў гараджан.

Неабходнасць у стварэнні ініцыятыў з'явілася пасля пашырэння практикі ўшчыльненых забудоў у жылых мікрараёнах, знішчэння зялёных масіваў пад выглядам добраўпарадкавання, “эксаватарнай рэканструкцыі” помнікаў архітэктуры, якія адбываюцца са згоды гарадскіх уладаў. Людзі пачынаюць разумець, што чыноўнікі не хочуць бараніць іх правы, і намераны адстойваць іх самі. Яны звярнуліся у Рух “За Свабоду” па арганізацыйную ды юрыдычную падтрымку, які і дапамог правесці сход.

Грамадзянская ініцыятывы, якія ўзніклі ў шасці раёнах сталіцы (Паўднёвы Захад, Малінаўка, Уручча, Сухарава, Усход і іншыя), маюць на мэце абарону правоў мінчукоў на ўтульны і камфортны асяродак, чистую пітную воду і паветра, бясплатны паркі для машын жыхароў, змагаюцца за паляпшэнне сацыяльна-побытавых умоў для тых, хто живе ў “спальных” раёнах.

— На сёння ў жыллёвай гаспадарцы Мінска вельмі шмат проблемаў, на якія зачыняе вочы ўлада. Мы вымушаны пастаніна рабіць грамадзянскі ціск на чыноўнікаў, каб гэтыя праўлемы вырашаліся. Напрыклад, у Сухарава, дзякуючы намаганням актыўістаў было завершана будаўніцтва паліклінікі. Зараз у нас ды іншых раёнах Мінску вядзеца бяздумная забудова зялёных зонаў, у выніку якой пагаршаецца якасць асяродка і ўмовы жыцця людзей, — кажа прадстаўнік грамадзянскай ініцыятывы Сухарава Алеся Лагвінец.

Удзельнікі сходу дамовіліся аб стварэнні Каардынацыйнай Рады, каб абменьвацца досведам і дапамагаць адзін аднаму вырашыць арганізацыйныя, юрыдычныя і іншыя пытанні, якія могуць узімкаць падчас дзейнасці ініцыятыў. Сябры ініцыятыў заклікаюць далучацца да іх дзейнасці ўсіх жадаючых жыхароў сталіцы.

Крыніца: Прэсавая служба Руху “За Свабоду,” 07.07.2008

Беларусы Эўразвязу

ПАДАРОЖЖА ПА ГІСТАРЫЧНАЙ ГАРАДЗЕНШЧЫНЕ

“Каб было ўсё гучней і ўрачысьцей,

Ня тлуміся, рабі ўсё прасьцей:

Пляц расквець, ды трыбуну начысьці,

Ды пакліч ганаровых гасьцей”...

(Генадзь Бураўкін)

Канец траўня пачатак чэрвеня стаў асабліва багаты ў віленскім Таварыстве Беларускай Культуры на сустрэчы і розныя мерапрыемствы.

Апошніе было прысьвечанае Леваніду Каралю, у гэтым годзе яму споўнілася 85. Л.Кароль вучань Віленскай беларускай гімназіі, нашчадак настаўніка гэтай гімназіі, актыўны беларускі дзеяч канца 80-х гадоў мінулага стагодзьдзя. ”У інстытуце электраграфіі працуе беларускі патрыёт”, — так сказаў Хведару Нюньку ягоны стрыечны брат, які ў той час працаваў разам з Л.Каралём. У Вільні пачалі ўзынікаць першыя суполкі, адной з іх было ТБК, якім кіраваў Хв.Нюнька. Першае знаёмства перарасло ў цеснае сяброўства. Л.Кароль быў добрым дарадчыкам старшыні, пазней-галоўным карэктарам і аўтарам старонкі ”Беларус Віленшчыны”, ў таварыстве пачалі выходзіць першыя кніжкі, газета ”Руны”. Л.Кароль уваходзіў у рэдкалегію, доўгі час быў салістам хору ”Сябрына”, дапамагаў у выбары рэпертуару, разам зь ім заўсёды прыходзіла і ягоная жонка. Таварыства атрымала сваё памяшканье, дзякуючы мэтанакіраваным дзеяньням старшыні, было цяжка. але тады было і цікава. Адраджалася беларускае жыццё пасля амаль 50 гадовага маўчанья.

На імпрэзе пра Л.Караля расказаў Хведар Нюнька. ”Прайшло амаль 10 гадоў, як не стала Леваніда Сымонавіча, а яму замены няма”. На імпрэзе прысутнічала жонка Зінаіда Кароль. Напрыканцы паказалі стужку, на якой Л.Кароль паказваў могілкі на Ліпоўцы вучняў і настаўнікаў ВБГ, на Радуніцу я з вучнямі хадзіла і на магілу Л.Караля, яго помніць удзячныя нашчадкі. У траўні споўнілася 40 гадоў з дня заснавання гісторыка-краязнаўчага музея ў Дзятлаве, яго заснаваў Міхась Петрыкевіч, доўгі час працаваў дырэктарам, праводзіў эккурсіі, апошняя гады жыцця жыў у Вільні ў дачкі Святланы Петрыкевіч-Красоцкай, хутка і ў Вільні далучыўся да актыўнай дзейнасці па адраджэнню беларускай культуры, на колькі дазваляла здароўе прыходзіў у таварыства, у Вільні ён знайшоў апошні прытулак. Пра бацьку расказала Святлана Красоцкая, выступленыне было цікавым, эмацыйнальным, зачытала ўрыўкі з артыкула Вольгі Іпатавай. успомінала дзяцінства ў Дзятлаве, сяброўства бацькі з Янкам Брылём і Ул.Калеснікам, з якім разам вучыўся ў настаўніцкім інстытуце.

У пачатку чэрвеня група актыўістаў ТБК ладзіла вандроўку на Гарадзеншчыну. Галоўная мэта падарожжа - сустрэча з Алесям Белакозам, у гэтым

гдзіе яму споўніцца 80, наведалі музей у Гудзевічах, для нас правёй экспурсію сам заснавальнік музея Алеся Мікалаевіч, гэта для нас было галоўнае, асабіста я Гудзевічы наведала ўжо пяты раз, сюды прыяжджаю, як на святыя мясціны- у Полацак, ці Будслаў. Алеся Белакоз увекавечыў сваіх землякоў. Мы наведалі радзіму Міхася Явара, паходзілі яго съежкімі жыцьцем.

Першым ладзіць экспурсію адбылося некалькі сустрэч з гісторыкам і краязнаўцам гарадзеншчыны Ул.Хільмановічам, сябрам нашага таварыства. Ён чакаў нас на вакзале ў Гародні, адкуль і пачалася наша экспурсія па гістарычных мясцінах гораду. Пабывалі ў Каложскай царкве, спаткаліся з паэтай Данутай Бічэль-Загнетавай, у 90-я гады яна прыяжджаля ў Вільню. першая сустрэча адбылася з беларускай грамадзкасцю ў палацы прафсаюзаў, таму і на сустрэчы ў Гародні шмат было пытаньняў, успамінай, прыехалі прыхільнікі яе творчасці, таму наша сустрэча працягвалася яшчэ доўга на кватэры Уладзіміра Хільмановіча, паэтка падаравала нам свой апошні зборнік вершаў "Ойча наш", у цесным коле цытавалі яе вершы, пазнаёміліся з апошнімі кнігай прозы і успамінай Дануты Загнетавай. Гэтым разам мы не заходзілі ў музей Максіма Багдановіча, бо для беларусаў Вільні музей М.Багдановіча ў Гарадні асацыруеца з яго заснавальніцай і дырэктарам Данутай Бічэль. Наша сустрэча была не апошній, абавязкова адбудзеца прызентацыя яе кнігі, якая пакуль у адзінным экзэмпляры, магчыма ў Вільні, куды яе запрасіў старшыня таварыства. Ён з сябрамі нас гасцінна прыняў на начоўку.

На наступны дзень наша вандроўка працягвалася па Гарадзеншчыне, Ул.Хільмановіч распрацаваў план маршруту і разам з намі паехаў. Першы прыпынак-веска Лунна. дзе нас чакаў мясцовы краявед Леанід Карповіч і ён правёў нас па літаратурнай мастоўшчыне і ўсе разам наведалі музей у Гудзевічах. Далей мы паехалі ў Жыровічы, па дарозе заехалі ў Сынкавічы. У Жыровічах сустрэліся з інакамі Мікалаем (Алегам Бэмбепям, псэўданім "Зыніч"), пазнаёміліся з выдавецкай літаратурай Свята-Усьпенскага Жыровіцкага манастыра. Праехалі праз Ваўкаўск, Слонім, Дзятлава, Ліду - гістарычныя гарады Гарадзеншчыны. Падарожжа адбылося дзякуючы старшыні ТБК Хведару Нюньку, яго намесніку Валерью Місюку, які ў гэтым падарожжы быў галоўным кіроўцам. Наша бязьмежная любоў да Радзімы, яе патрыётаў натхнє на вандроўкі па Беларусі, на сустрэчы, знаёствы. Вярталіся ў Вільню позна вечарам поўныя ўражаньняў, новымі ідэямі, планамі на будучыню.

11 чэрвеня ў Вільні адбылася сустрэча з скульптарам Алесям Шатэрнікам, а 12 чэрвеня сябры ТБК, па ініцыятыве Юрася Гіля, наведалі Сьвіраны - месца нараджэння Францішка Багушэвіча, адvezьлі 200 кніг беларускіх пісьменнікаў у савічунскую бібліятэку, якая носіць імя паэта, упрарадковалі тэрыторыю каля дому, дзе вісіць мемарыяльная табліца Францішку Багушэвічу.

Леакадзія Мілаш, Вільня, 13 чэрвеня 2008г.

Пагляды, Разважаньні

Апазыцыя павінна пераагледзець мэты

Лукашэнка, пры ўсёй экспэнтрачнасці і дзікасці ягоных палітычных манер і мовы, усё ж закладае падмурок, які перажыве ягонае праўленье.

Піша Ян Максімюк

Мне цяжка прыгадаць каго-небудзь зь лідэраў сучаснай беларускай апазыцыі, хто б не займаў таго ці іншага прыметнага становішча ў палітычным, сацыяльным або культурным жыцьці Беларусі да ліпеня 1994 году, калі да ўлады прыйшоў прэзыдэнт Аляксандар Лукашэнка.

Станіслаў Шушкевіч у той час, калі Лукашэнка пачаў сваю палітычную кар'еру, быў старшынём Вярхоўнага Савету Беларусі, і менавіта Шушкевічай подпіс стаіць пад пагадненнямі, якія пазначылі сабой канец Савецкага Саюзу. Лявон Баршчэўскі зь Беларускага Народнага Фронту ў 1991—95 г. быў дэпутатам ВС разам са сваімі паплечнікамі Зянонам Пазняком і Юрасём Белен'кім. Анатоль Лябедзька, лідэр Аб'яднанай грамадзянскай партыі, таксама быў дэпутатам ВС таго самага склікання. Сацыял-дэмакрат Аляксандар Казулін быў намеснікам міністра адукацыі ва ўрадзе Вячаслава Кебіча. Другі сацыял-дэмакрат Мікола Статкевіч быў заснавальнікам Беларускага згуртавання вайскоўцаў. Мабыць, толькі Аляксандар Мілінкевіч быў у далукашэнкаўскую эпоху амаль невядомы, займаючы пасады ўніверсітэтскага выкладчыка і намесніка старшыні Гарадзенскага гарвыканкаму.

Праз чатыраццаць год, пасля сэрыі маштабных палітычных няўдачаў, мы бачым на чале беларускай апазыцыі практычна тых самых людзей. Але калі чатыраццаць год таму гэтыя палітыкі маглі мабілізаваць у Менску на вулічныя акцыі пратэсту супраць рэжыму 50 000 чалавек, дык сёньня і 2000 лічачца вялікім посьпехам. «Канфлікт пакаленняў» паміж апазыцыйнымі лідэрамі-«вэтэрнамі» і маладымі беларусамі зьяўляецца адной з істотных прычынаў выключнай слабасці сучаснай беларускай апазыцыі. Хоць можна таксама съцвярджаць, што ня менш важныя прычыны маргіналізацыі апазыцыйнага руху і нават зьвядзення яго да ролі савецкага дысыдэнцтва палягаюць у адсутнасці адэватнай палітычнай стратэгіі з боку апазыцыі і здольнасці рэжыму сяк-так патрапляць асноўным патрэбам ды чаканьням моладзі.

Вера ў Яго Вялікасць Крызіс

У апошній онлайн-канфэрэнцыі на радыё «Свабода» Мікола Статкевіч выказаў меркаваныне большасці беларускіх апазыцыйных лідэраў, заявіўшы, што зьмены ў сёньняшній Беларусі магчымыя толькі ў выпадку палітычнага крызісу падчас прэзыдэнцкіх выбараў. «Рашучыя дзеяньні

паўтары тысячи дэманстрантаў ва ўмовах, калі ўлада захоўвае субардынацыю, немагчымыя, — сказаў Статкевіч. — Але ёсьць адна нач у пяць гадоў, калі субардынацыя ўладаў, так бы мовіць, хістаецца. Гэта нач палітычных цудаў. Гэта — нач прэзыдэнцкіх выбараў».

Усе апошнія тактычныя крокі апазыцыі адпавядалі гэтаму стратэгічнаму прынцыпу. За час лукашэнкаўскага кіравання значныя фінансавыя, арганізацыйныя і інфармацыйныя рэсурсы былі кінутыя апазыцыяй галоўным чынам на тры палітычныя кампаніі — прэзыдэнцкія выбары 2001 і 2006 гадоў, а таксама рэфэрэндум 2004 году, што меў на мэце зьніць для Лукашэнкі абмежаванне на колькасць прэзыдэнцкіх тэрмінаў. Выбары ў нацыянальны сход у 2000 і 2004 гадах разглядаліся апазыцыяй як менш важныя, і ўжо зусім ніхто, відаць, не ўспамінае пра кампаніі па выбарах у мясцовыя саветы, якія Беларусь перажывала ў 1999, 2003 і 2007 гадах.

Ня дзіўна, што ў ходзе вышэйзгаданых кампаній па выбарах прэзыдэнта роля маладых актыўістаў апазыцыі абмяжоўвалася зборам подпісаў, распаўсюджваннем агітацыйных матэрыялаў і саме галоўнае — удзелам у вулічных пратэстах. Тым часам іх старэйшыя калегі прымалі рашэнні адносна разъмеркавання рэурсаў і прадстаўлялі Беларусь за мяжой. У апазыцыйнай моладзі практична не было магчымасці праявіць уласныя палітычныя амбіцыі. З другога боку, парлямэнцкія і мясцовыя выбары давалі куды лепшыя магчымасці для разъвіцця мясцовых палітычных ініцыятываў і набыцця палітычнага досьведу моладзевымі актыўістамі, якія маглі прэтэндаваць на месцы дэпутатаў. Аднак іх старэйшыя калегі былі зацікаўленыя толькі ў сымбалічным удзеле ў такіх кампаніях (асабліва ў буйных гарадах), паколькі лічылі поўнамаштабны ўдзел у парлямэнцкіх выбарах, не гаворачы ўжо пра мясцовыя, пустой тратай часу і сілаў. Такім чынам, канфлікт пакаленіяў у беларускай палітычнай апазыцыі ўсё большай і большай — галоўным чынам дзеля сумненай палітычнай стратэгіі, якая аддавала перавагу правядзенню палітычных зьменаў зьверху перад разъвіццём нізовых ініцыятываў.

Ці прайграе апазыцыя бітву за моладзь?

Гаворачы прарэсіўныя харктор лукашэнкаўскага рэжыму, мы павінны выразна ўсьведамляць, што яго апарат падаўлення скіраваны амаль выключна на патэнцыяльна эфектыўную антыўрадавую дзейнасць у пэрыяд буйных палітычных кампаніяў, а таксама на тых грамадзян, якія спрабуюць данесці «апазыцыйны вірус» да больш шырокіх сацыяльных слаёў. У астатніх адносінах культурнае і інтэлектуальнае жыццё Беларусі харкторызуеца адноснай свабодай. Прынамсі, дзяржаўны кантроль над «апалітычнай» культурнай ды інтэлектуальнай дзейнасцю ў недзяржаўным сэктары слабы. Іншымі словамі, жыццё ў сучаснай Беларусі далёкае ад затхлай і прыгнятальнай атмасфэры брэжнёўскага СССР.

Існуе цікавая аналёгія паміж палітычнымі кліматамі у сёньняшній Беларусі і Польшчы пачатку 1980-х, пасля ўвядзення ваеннага становішча і

забароны «Салідарнасці». Польскія камуністычныя ўлады, тримаючы пад пільнім наглядам чальцоў і прыхільнікаў «Салідарнасці», у значнай ступені аслабілі свой кантроль у культурным і сацыяльным жыцці. Такія двухаблічныя заходы ў першую чаргу, відаць, былі закліканыя прадухіліць далучэнне да палітычнай дзейнасці польскай моладзі ды ізаляваць апошнюю ад уплыву палітычнай апазыцыі. У 1980-я раптам была зънята забарона на разъвіццё айчыннай рок-музыкі, і стала намнога прасцей атрымаць замежны пашпарт, каб выехаць за мяжу. Агульная ў той час была думка, што польскія камуністы съядома штурхаюць маладых людзей да пошукаў уцехі ў гарэлцы, сэксе, наркотыках і рок-музыцы альбо да эміграцыі — замест уключэння ў палітычнае ці грамадзкае жыццё.

Сучасны беларускі рэжым, як выглядае, імкнецца насьледаваць такому падыходу. Маладыя беларусы, якія хочуць арганізаваць сетку назірання за выбарамі, перасьледуюцца паводле артыкулаў Крымінальнага кодэкса аб тэрарызме, у той час як уступленне ў прадзяржаўны Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі прапагандуецца праз уесь час іх навучання і працоўнай дзейнасці. У сваю чаргу, вядомыя беларускія рок-музыканты, зъяўленыне якіх на радыё і тэлебачаныні раней было забароненае, нечакана запрашаюцца ў прэзыдэнцкую Адміністрацыю, дзе атрымліваюць прапанову аб «амністыі» наўзамен адмовы ад удзелу ў апазыцыйных мерапрыемствах.

Наколькі пасьпяховая гэтая выбарачная палітыка бізуна і перніка? Некаторыя сацыялягічныя дадзеныя ўскосна паказваюць, што, магчыма, даволі пасьпяховая. Паводле апытаўніка, праведзенага ў сакавіку Незалежным інстытутам сацыяльна-эканамічных і палітычных дасьледаваніяў (НІСЭПД), які цяпер працуе ў Вільні, 64% беларусаў лічаць, што паляпшэнне эканамічнай сітуацыі ў іхнай краіне зъяўляеца больш важным, чым захаванне незалежнасці; 24% маюць процілеглае меркаванье. Пры гэтым сярод рэспандэнтаў ва ўзроўні 18—29 гадоў гэтыя паказчыкі складаюць адпаведна 71% і 22%. НІСЭПД, які праводзіць грунтоўныя апытаўні грамадзкай думкі ў Беларусі двойчы ў год, робіць выснову, што гэтыя дадзеныя сьведчаць пра рост у беларускім грамадзтве «мэркантылізму» і «прагматызму» за кошт «патрыятызму».

Апазыцыя няспынна перасьцерагае, што палітыка Лукашэнкі прывядзе да эканамічнай, а затым і палітычнай анэксіі Беларусі Расеяй, але звесткі НІСЭПД паказваюць, што пераважная большасць беларусаў не перажываюць з гэтай нагоды. Больш за тое, маладыя пакаленіні — сацыяльна больш мабільныя і лепш адукаваныя — здаецца, нават менш заклапочаныя лёсам нацыянальнай незалежнасці, чым іхныя старэйшыя суайчыннікі. Чаму?

Першым прыходзіць у галаву адказ, што Лукашэнку сапраўды ўдалося выгадаваць маладых прагматыкаў, якія больш турбуюцца пра свой страйнік, чым пра нацыянальны гонар. Па працяглым разважаньні даводзіцца таксама дапусціць, што маладыя пакаленіні беларусаў, мабыць, ня лічаць

магчымую страту незалежнасьці за Лукашэнкам, пра якую ўвесь час гаворыць апазыцыя, рэальны пагрозай для сваёй краіны ці для сябе асабіста. Іх больш хвалюе эканамічны спад, актуальны сёнъня для многіх грамадзтваў — як аўтарытарных, так і дэмакратычных. У любым выпадку, звесткі НІСЭПД — гэта кепская навіна для апазыцыі з пункту гледжаньня пэрспэктываў пашырэння яе ўплыву сярод моладзі.

Патрэбна (як мінімум) новая мова

Чаму многія маладыя беларусы ўспрымаюць Лукашэнку як дабрадзея, а ня як тырана?

Перш за ёсё таму, што ён прапаноўвае моладзі нештаважнае і каштоўнае для ёя бмен на палітычны канфармізм. Галоўнымі «падарункамі» рэжыму для маладых людзей зьяўляюцца бясплатная адукцыя, свобода перамяшчэння (у тым ліку магчымасць замежных паездак) і ёсё больш прывабныя пэрспэктывы працягу прафесійной кар'еры ў Беларусі, паколькі эканоміка павольна, але няўхільна перажывае «аўтарытарную» мадэрнізацыю.

Калі дзіве траціны беларусаў лічаць наяўную палітычную сітуацыю бяспечнай і стабільнай, апазыцыі варт перагледзець свае палітычныя мэты — ці прынамсі сваю мову, — калі яна жадае захавацца як упльвовая палітычная група, не гаворачы ўжо пра здабыцьцё тых ці іншых рычагоў у сістэме ўлады.

Мне здаецца, галоўнай перадумовай такога перагляду павінна стаць прызнаньне з боку апазыцыі, што Лукашэнка, пры ўсёй экспэнтрычнасьці і дзікасці яго палітычных манер і мовы, магчыма, ѿсё ж закладае свайго роду падмурак, які перажыве яго праўленье. Па сутнасці, гэтым падмуркам зьяўляюцца палітычныя і эканамічныя інстытуты незалежнай дзяржавы. Прынамсі, цяпер ужо нікога ня трэба пераконваць, што сёньняшняя Рэспубліка Беларусь як мінімум ня горшая за ўчарашиюю БССР.

Калі такая пераацэнка адбудзеца, апазыцыйным партыям будзе прасьцей звыкнуцца з думкай, што барацьба за дэпутацкія мандаты ў мясцовых саветах або нацыянальным сходзе — ня менш важная справа, чым удзел у презыдэнцкай кампаніі. Беларуская апазыцыя можа паступова пазбавіцца ад сваёй палітычнай зыняверанасьці і паставіць сабе на службу таленты і энэргію ѿсё больш прагматычных маладых пакаленіяў, якія хочуць лепшага жыцьця для сябе цяпер, а не для сваіх дзяцей і ўнукаў у прывіднай будучыні.

Ян Максімюк — аналітык і эсэіст. Нарадзіўся на Беласточчыне, этнічны беларус. Жыве ў Празе.

Гэтта зъмешчаны артыкул прачытаў аўтар на міжнароднай канфэрэнцыі

“ЗЬМЕНА ПАКАЛЕНЬНЯЎ? або беларускія адрознасьці ў мэтах, каштоўнасьцях і стратэгіі” - якая адбылася ў Варшаве 3 - 5 чэрвеня 2008 г.

НЕЗАЛЕЖНАСТЬ ЯК ПРАЦЭС АДРАДЖЭННЯ

Зянон ПАЗЬНЯК, 15 сакавіка 2008 г.

Працяг з папярэдняга нумару КРЫВІ (№9)

Цяпер, гледзячы з адлегласці ў 90 гадоў на ўтварэнне, змаганье і адчайную дзеянасць уладных структураў Беларускай Народнай Рэспублікі, мы бачым шмат карыснага і павучальнага для цяперашняй беларускай нацыянальна-дэмакратычнай палітыкі. Нават там, дзе ў БНР быў недапрацоўкі ці памылковыя дзеяньні.

Але найбольш значным для нас ёсьць якраз пазытыўны вопыт БНР і гістарычныя вынікі абвяшчэння яе незалежнасьці.

З пункту гледжаньня наяўнай атрыбутыкі незалежнай дзяржавы, адносна БНР узьнікае шмат скептычнасці і крытыкі з боку апанэнтаў. Сапраўды, БНР не валодала важнымі атрыбутамі суверэнітetu і дэ-факто не была суверэнай дзяржавай. У БНР не было войска і паліцыі, не было сваіх нацыянальных грошай і фінансавай сістэмы, не было сістэмных структураў мясцовага самакіравання, міжнародныя сувязі на ўзроўні амбасадаў былі абмежаваныя і ў пачатковым выглядзе, тэрыторыя знаходзілася пад расейска-нямецкай акупацыяй, дзе дамінавала ўлада і рашэнні акупацыйнага войска.

Аднак, для абгрунтавання справядлівасці і права нашай незалежнасьці, істотнай ёсьць не атрыбутыка суверэннасці (этапытаньне дзяржаўнага будаўніцтва), а то, што Рада БНР і абвешчаная ёй незалежнасць БНР валодалі ўсімі чыннікамі легітымнасці і выяўлялі суверенну волю Беларускага народа, якую ён выказаў праз сваіх выбранных прадстаўнікоў на Усебеларускім Кангрэсе ў сінегні 1917 года, дзе і былі сформаваныя будучыя ворганы ўлады.

Беларуская ўлада была сформаваная ў час чужой вайны на акупаванай чужымі войскамі беларускай тэрыторыі. Пра які суверэнітэт тут магла ісці гаворка! Тым ня менш, нават у гэтых умовах дзеячы БНР стараліся будаваць дзяржаўныя дачыненьні, ратаваць, аберагаць і абараняць свой народ.

Самым вялікім і гістарычным дасягненнем кароткай гісторыі БНР было тое, што ўпершыню за больш чым сто дваццаць гадоў царскай няволі легальна, моцна, справядліва і законна быў зноў узняты сцяг беларускай волі, дзяржаўнасці і незалежнага існавання.

Гэта была вырашальная гістарычная дэкларацыя, падтрыманая народным даручэннем, якая мела дынаміку і пэрспэктыву рэальнага дзяржаўнага і незалежнага разьвіцця.

Расейскія бальшавікі якраз добра разумелі гэту дынаміку і рэальны сэнс аў'яўлення незалежнасці БНР. Адразу пасля акупацыі Менска, у сінегні 1918 г., яны прыдумалі контрмеры, каб спаралізаваць далейшыя дзеяньні і магчымасці БНР.

30 сінегня ў Смаленску на партыйнай канфэрэнцыі Расейскай камуністычнай партыі бальшавікоў было прынятае рашэнне аб стварэнні (у піку БНР)

Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусь. 1 студзеня 1919 года быў аблнародаваны маніфэст ураду ССРБ аб утварэні гэтай рэспублікі.

З пункту гледжанья гістарычнай пэрспэктывы факт стварэння савецкай дзяржаўнай фікцыі меў неадназначны вынікі. Буффэрная краіна сапраўды дала магчымасць рускім бальшавікам спаралізаваць і спрафанаваць беларускую нацыянальную ідэю (асабліва ў 30-40-х гадах мэтадам рэпрэсій і генацыду насельніцтва). З другога боку, афіцыйнае існаванье сваёй краіны ("рэспублікі") давала людзям адчуванье сваёй беларускай тоеснасці, магчымасці абмежаванай нацыянальна-культурнай працы і адукацыі, спрыяла прасыцейшым формам народнай салідарнасці. Аднак палітычныя працэсы разбурэння беларускага нацыянальнага духа, съведамасці і салідарнасці ў БССР (па прычыне яе рэпрэсійнай прыроды) значна апярэджвалі спонтанныя зъявы беларускай кансалідацыі і народнага патрыятызму. Сістэма БССР – гэта быў шлях у нацыянальную магілу. Структуры квазібеларускай "дзяржаўнай" улады выконвалі якраз нацыянальна разбуральную функцыю. Але ў вызначаны час, калі пачаўся татальны крызіс камунізму і СССР, якраз наяўнасць гэтых фармальных структураў (парламант, урад, мясцовыя улады і г.д.) значна аблегчыла нацыянальна-дэмакратычным сілам Беларусі вяртанье рэальнай дзяржаўнай незалежнасці Беларусі.

Такім чынам, утварэніе БССР на мапе Савецкага Саюза можна разглядаць як ускосны вынік стварэння і аб'яўленыя незалежнасці БНР. Існаванье месціцкай нацыянальна-рэпрэсійной БССР з атрыбутамі фармальной сістэмы ўлады паспрыяла эфектуўнаму дасягненню рэальнай незалежнасці Беларусі ў час нацыянальна-дэмакратычнай рэвалюцыі ў жніўні 1991 года.

Аднаўленыне беларускай дзяржаўнай незалежнасці трэба разглядаць як паятапны працэс, які пачаўся 25 Сакавіка 1918 года, расыягнуўся на 73 гады, злучыў змаганье і жыцці некалькіх пакаленняў, які каштаваў беларусам мільённых ахвяраў, вынішчэння, акупацыяў і генацыду, разбурэння культуры, здрady і панявекі.

25 жніўня 1991 года скончыўся этап БССР, этап народнай надзеі і адначасна фікцыі, прафанацыі і ашуканства. Беларусь падтрымала сваю авангардную сілу – Беларускі Народны Фронт – і праз парламант і ахвярную дзейнасць там дэпутатаў Апазыцыі БНФ вярнула сабе рэальную незалежнасць, стала рэальным суб'ектам міжнароднага права і міжнароднай палітыкі, валодае ўсімі атрыбутамі суверэнітэту і незалежнай дзяржавы. 25 Жніўня 1991 года для беларусаў, гэтак жа, як 25 Сакавіка 1918 года, ёсьць найвялікшая дата нацыянальнай гісторыі XX-га стагоддзя.

Аднак і змаганье, і працэс – незакончаныя, нягледзячы на дасягненне поўнай незалежнасці Беларусі. Нацыянальная беларуская незалежнасць прадугледжвае нацыянальную беларускую ўладу. Успомнім схему стварэння БНР: улада – дзяржава – незалежнасць. Схема БНФ абліралася на існаванье фармальной дзяржаўнасці БССР і выглядала так: дзяржава – незалежнасць – улада.

Незалежнасць была дасягнута Народным Фронтам у выніку пасъядоўнай масавай барацьбы і своечасовага, рашучага, дакладнага і беспамыковага выкарыстання ў парламанце вострага зъбегу палітычных абставінаў у жніўні 1991 года.

Дасягненьне ўлады дэмакратычным шляхам вымагала тым часам адпаведнага ўзроўню і нацыянальнай кансалідацыі грамадзтва, патрабавала часу на асьвету, сацыяльную палітыку і інфармацыю. Але ўсе рычагі ўлады засталіся ў руках савецкай (і з большага, антыбеларускай) камуністычнай намэнклятуры. За кароткі час, змагаючыся толькі авангардам грамадзтва з савецкім монстрам улады, пераламаць сітуацыю не удалося. Наступны прыход да ўлады ў незалежнай Беларусі прамаскоўскіх і антыбеларускіх сілаў, уздел у беларускай палітыцы агенцтвы і спэцслужбаў Рады – усё гэта выглядала цалкам не выпадковым. Антыбеларускія сілы пры дапамозе савецкіх спэцслужбаў Масквы фармальна дэмакратычным шляхам ажыццяўлі, фактычна, унутраную акупацыю ўлады ў нашай краіне. І перш за ўсё, узвеўшы на вяршыню гэтай ўлады, прамаскоўска арыентаваную асобу, адметную психалагічнай фобіяй да нацыянальнага адраджэння Беларусі.

Працэс угрунтаваныя нацыянальна-дзяржаўнай незалежнасці Беларусі і рэалізацыі яе нацыянальнай ідэі ў сапраўднасці яшчэ працягваеца, бо на сёньняшні дзень (у выніку дзейнасці антыбеларускай улады і дачыненіяў Масквы) ў Беларусі ня толькі незалежнасць, але і само існаванье дзяржаўнасці, нацыі і беларускай культуры апынулася пад пагрозай дэградацыі і зынішчэння.

У гэтым крытычны і небяспечны для будучыні Беларусі момент нашай рэчаіснасці варта накіраваць свой позірк туды, на 90 гадоў устыч, у той цяжкі час, калі, здавалася, не было паратунку і цела Бацькаўшчыны рвалі на часткі варожыя сілы. І тым ня менш беларускія змагары ўпарты змагаліся за Беларусь у тых неверагодных умовах вайны, акупацыі, голаду і разруші. Змагаліся і дасягалі. Здавалася, ім нічога не удалося рэалізаваць надоўга і незваротна, але яны сваім дзеяннямі спраектавалі, пазначылі ўвесі далейшы шлях беларускай барацьбы і беларускага Адраджэння. Зорка, запаленая імі, -- гарыць.

Антыбеларускую палітыку цяперашняга прамаскоўскага рэжыму на Беларусі і няспынны націск вялікадзяржаўнай Масквы трэба разглядаць як вельмі небяспечныя зъявы, як пагрозу для незалежнасці і нацыянальнай культуры Беларусі (культуры, падкрэслі, якая стала цяпер, у сучасным съвеце, чыннікам нацыянальнага суверэнітэту). Небяспека агульнанацыянальная. Супрацьстаяць беларускаму рэжыму і агульнай пагрозе нацыі можна (і павінна) шляхам беларускай салідарнасці. Трэба абараніць нашыя агульныя беларускія каштоўнасці, і тады салідарнасць можа злучыць усіх, незалежна ад партыяў і арганізацый. Такім безумоўнымі агульнымі каштоўнасцямі нацыі ёсць дзяржаўная незалежнасць, беларуская мова, беларуская культура, нацыянальны Бел-Чырвона-Белы сцяг і гэрб "Пагоня".

Агульная небясьпека і агульныя каштоўнасыці павінны злучаць усіх беларусаў у абароне свайго, у змаганыні за долю і волю, гэтак, як некалі, 90 гадоў таму, злучалі нашых продкаў пад сцягам БНР, гэтак, як у легендарным 1991-м, у змаганыні з камунізмам злучылі пад нацыянальным штандарам Беларускі Народны Фронт.

Злучэнне народнай сілы дзеля вырашэння агульных дэмакратычных і вазвольных задачаў нацыі мусіць даць плён. Скончыцца ганебны рэжым і адчыніцца вялікія перспектывы, аб якіх марылі і за якія пачалі змагацца нашыя далёкія і родныя нам змагары 90 гадоў таму.

Знак цемнаты

Блог Сяргея Дубаўца

У часе наўпроставай трансъляцыі ўрачыстасці ў Менску на Першым нацыянальным канале дыкторы агучылі патрабаваныні да кандыдатаў у Роту ганаровай варты. Сярод гэтых патрабаваньняў -- "абавязковы славянскі тып твару."

А што гэта такое – славянскі тып твару? Чым і як ён вымяраецца? Нацысты выкарыстоўвалі цыркуль і паказынікі фізіягномікі. На тое працавалі адмысловыя лябараторыі і дасьледчыя цэнтры. А ўсё для таго, каб усіх, хто не адпавядае арыйскаму расаваму стандарту, адправіць у газэнваген. Увогуле "тып твару" толькі тады і ўсплывае ў гісторыі, калі трэба ўсіх астатніх куды-небудзь адправіць. Напрыклад, "каўказцаў" – з Рәсей. Па сваёй сутнасці выраз "славянскі тып твару" – усяго толькі эўфэмізм, які кожны вайсковец постсавецкай арміі павінен зразумець проста – "чарнажопых" ня браць. І тады ўсё становіца ясна бяз цыркуля і фізіягномікі.

"Тып твару" – гэта знак цемнаты, зацьмененія разуму. З гітлераўскага і сталінскага мінулага мы ведаем, што расізм недавучак заўсёды цягнеца да глямуру. Менавіта ў мадэльнім бізнэсе сёньня пішуць пра моду на "славянскі тып твару", па сутнасці маючы на ўвазе тып жаночая красы. Але і тут, дзе жанчын разглядаюць і ацэнваюць паводле зынешніх прыкметаў, мы ня знайдзем інструкцыі з цыркулем. Усё вызначаецца на вока.

Уладны рэжым РБ даўно гуляе з фашизмам. Пакуль гэта толькі гульня. Інакш, ці засталіся б на сваіх пасадах галоўны дырыжор афіцыёных канцэртаў, галоўны пісьменнік ці галоўны рэдактар галоўнай газеты? Зрэшты, увесь уладна-прыўладны бамонд уяўляе зь сябе мешаніну татарскіх, жыдоўскіх, балцкіх і немаведама якіх яшчэ "тыпаў твару". Маўляў, мы, гульцы, можам быць усякімі, толькі салдацікі павінны быць усе аднолькава алавяннымі.

У гэтай гульні, аднак, якраз сёлета адкрылася страшнаватая падаплёнка. Маю на ўвазе апубліканую гісторыкамі БДУ лічбу стратаў мірнага насельніцтва на тэрыторыі Беларусі за мінулу вайну. Каля 500 тысяч. Лічба сувымерная афіцыйнай колькасці ахвяраў сталінскіх рэпресіяў у БССР (600 тысяч), гэта значыць, тых, каго зьнішчыла НКВД. Дык вось, сярод 500 тысяч жыхароў, забітых у вайну, абсалютная большасць – на рахунку савецкіх партызан з "большой землі", іншымі словамі, таксама НКВД.

Вось і атрымліваецца, што фашизм ва ўсіх гэтых паралелях, па вялікім рахунку, і ні пры чым.

Крыніца: Радыё Свабода, 3 ліпеня 2008.

Добрасуседства атрымала новы імпульс

У Бру塞尔і адбылася Канферэнцыя па єўрапейскай палітыцы добрасуседства на Усходзе, арганізаваная Еўрапейскім парламентам. У праграму ўключаны б усходненеўрапейскіх краін - Азербайджан, Арменія, Грузія, Малдова, Украіна і Беларусь. У складзе беларускай делегацыі Рух "За Свабоду" прыдстаўляў Аляксей Кавалец.

Па словаҳ спадара Аляксея, палітыка добрасуседства праводзіцца ў кантэксьце перспектывы магчымага далучэння шасьці усходненеўрапейскіх краін да Еўразвязу а на гэтым этапе ўключэння ў праграму сумесных дзеяньняў. На канферэнцыі адзначана, што вышэйзгаданыя краіны павінны быць блізкія да Еўропы, уключаючы ў єўрапейскую эканамічную палітыку, падзяляючы єўрапейскую каштоўнасці, паважаючы права чалавека.

– Імкненне да гэтага маюць усе гэтыя краіны, акрамя афіцыйнай Беларусі. Але ж дэмакратычныя сілы Беларусі лічацца за стратэгічную мэту далучэння да аўяднанай Еўропы, што прывядзе да падвышэння дабрабыту нашых грамадзян. Менавіта таму яны і прыдстаўлялі Беларусь на гэтай канферэнцыі, – кажа Аляксей Кавалец.

Па словаҳ актыўіста Руху, на брусьельскай канферэнцыі палітыка добрасуседства была прыдстаўлена больш канкрэтнай аргументація. Абвешчана, што на падтымку праграмы ў наступным годзе вылучаецца 400 мільёнаў ёура. "Гэта канкрэтная праграма, падмацаваная канкрэтным бюджэтам.", – адзначыла камісар ў справе зынешніх сувязяў і палітыкі добрасуседства Беніта Фэрэра-Вальднэр. Для парабаўнання, за апошнія сем год на праграму было выдаткована толькі 700 мільёнаў.

Сродкі будуць накіраваны на паглыбленьне кантактаў на парламенцкім узроўні паміж краінамі-суседзямі і Еўрасаюзам, а таксама з грамадзянскай супольнасцю, каб спрыяць набліжэнню заканадаўства, палітычных і грамадзкіх інстытутаў краін-суседзяў да єўрапейскіх стандартатаў, вырашэнню візвых праблемаў. Плануецца таксама рэалізацыя інвестыцыйных праектаў, сумесных культурных праграмаў, якія будуць праводзіцца з кожнай краінай індывідуальна.

"Палітыка добрасуседства павінна выбудоўвацца і вызначацца індывідуальнай з кожным узельнікам, бо менавіта толькі такі дакладны і індывідуальны падыход зьяўляецца залогам яе поспеху. Менавіта такая палітыка – найлепшы шлях для развязання шчыльных адносін з Еўрасаюзам", – адзначыў у сваім выступе на адкрыцці канферэнцыі презідэнт Еўрапарламенту Ганс-Герт Пётэринг.

– На канферэнцыі прынятая заява, якая зъмяшчае асобны пункт адносна Беларусі. Еўрапарламент выказвае расчараваныне, што грамадзяне Беларусі дагэтуль не маюць магчымасці карыстацца ўсімі перавагамі палітыкі добрасуседства па прычыне працягутага парушэння правоў чалавека, палітыкі самаізалацыі беларускіх уладаў. Еўрапарламент заклікае ўлады неадкладна распачаць дэмакратычныя рэформы і станоўча паставіцца да гатоўнасці Еўрасаюзу аднавіць дачыненіні зь Беларусью ў рамках праграмы добрасуседства, як толькі беларускі ўрад прадэманструе павагу да дэмакратычных каштоўнасцяў і асноўных правоў беларусаў, у прыватнасці, безагаворкова

вызваліць усіх палітвязьняў, спыніць ціск на незалежныя СМИ і прывядзе выбары ў поўную адпаведнасць з патрабаванынямі АБСЕ,— распавядае Аляксей Кавалец.

Па словах Ганс-Герт Пётэринга, Еўропа за развіцьцё нават з крытычнымі рэжымамі. “Мы будзем рабіць крокі ў напрамку дыялогу і гэтая канферэнцыя - адзін з іх”, — адзначыў прэзідэнт Еўрапарламенту. Але “палітыка добрасуседства акцэнтуе ўвагу на палітычнай стабільнасці, замацаванню дэмакратычных структураў, павазе правоў чалаваек і пабудове рынкавай эканамічнай сістэмы ў краінах-суседзяў”, — заўважыў далей Ганс-Герт Пётэринг.

Беніта Фэрэра-Вальднэр падкрэсліла, што Еўропа будзе больш прадуктыўна супрацоўнічаць з Беларусью, калі там адбудуцца зрухі ў бок павагі дэмакратычных каштоўнасцяў і правоў чалавека.

Крыніца: Прэсавая служба Руху “За Свабоду,” 06.06.2008

Новыя Кнігі, прэса

“Магдэбурская Гародня” -- першая кніга сэрыі ГАРАДЗЕНСКАЯ БІБЛІЯТЭКА, выданне якой распачаў гарадзенскі Рух “За Свабоду.”

Манаграфія Юрый Гардзееў “Магдэбурская Гародня” -- першая ў Беларусі праца, прысьвечаная сацыя-тапаграфіі беларускага горада. Шматгадовая скрупулёзная праца дазволіла аўтару стварыць унікальную для Беларусі кнігу, у якой з усёй магчымай паўнатой апісана разьвіцьцё горада як матарыяльнага абекта з уваходам у гісторыю амаль кожнага пляца. Гэта запраўды эўрапейскі ўзоровень вывучэння эўрапейскай гісторыі беларускага горада.

Запрашаю да чытаньня!

Павал Мажэйка,
каардынатор ГАРАДЗЕНСКАЙ БІБЛІЯТЭКІ.

Показкі

У зубнога лекара:

- Вось і ўсё, хворы, вось ваш зуб!
- О, дзякую, дохтар, вось ваша ручка ад крэсла.

Дзьве сяброўкі:

- У цябе муж жаваранак ці сава?
- У мяне муж – мядзьведзь: рана кладзеца, позна ўстае і ўсё роўна нявыспаны...

У школе: - Добры дзень, кляса. Я ваш новы настаўнік. Бачу вучняў у вас шмат, усіх ўсё роўна не запомню. Таму ўсіх хлопчыкаў я буду называць: Эй ты. А дзяўчынак - Зіна.

Каб перабіць запах нясьвежых шкарпэтаў, экіпаж касьмічнай станцыі вырасціць на арбіце ўраджай гароху.

Беларускія менты, пасьля сыходу на пэнсію ўвесь час рыюцца ў агародзе. І не дзеля ўраджаю, праста не саджаць яны ўжо ня могуць.

Гутарка пры ўладкаваныні на працу:

- Вы жанаты?
- Не, але выконваць загады я навучыўся ў войску!
- Ты чуў, як я ўчора съпявав? Голос проста не зъмяшчаўся ў залі.
- Ня чуў, а бачыў.
- Што бачыў?
- Бачыў, як людзі выходзілі, каб уступіць твайму голосу месца.

КАРА: - Скажы, якая кара за двужэнства?

- Ці-ж ты ня ведаеш -- дзьве цешчы!

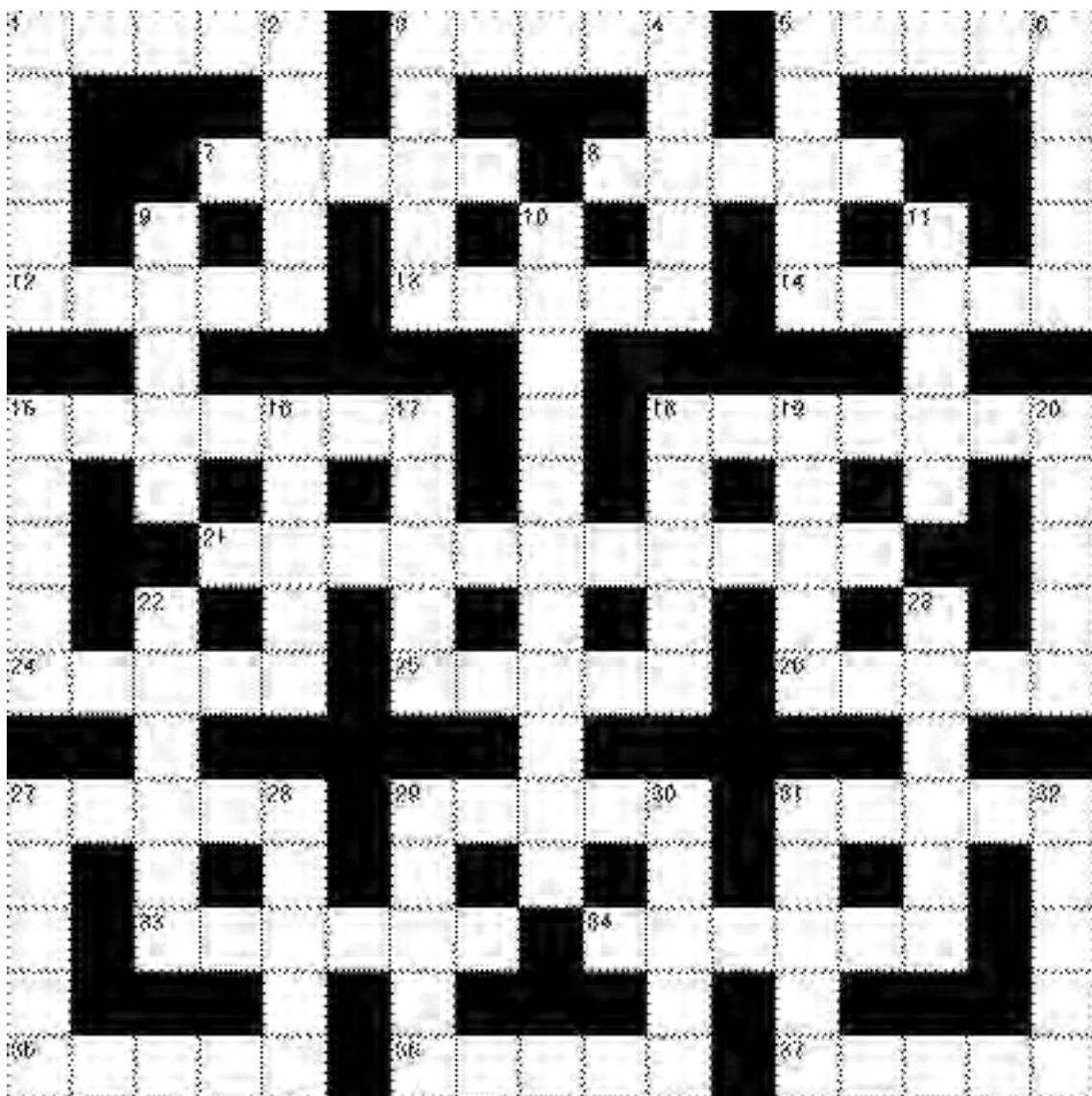
Юры Гардзееў

магдэбургская ГАРОДНЯ

Кнігу можна чытаць - і пазычыць у бібліятэцы беларускай Клюбоўні ў Празе, Soukenická 8, Praha 1

Крыжаванка

Пытаньні:

На гарызанталі:

1. Адрыў на вечарыне ці на дыскатэцы. 3. Амэрыканскі бульвар. 5. Сусьеветнавядомы віцебскі мастак. 7. У пчалы ў попе. 8. Маленькая бусенка. 12. Нехта з радні. 13. Чэскі прэзыдэнт. 14. Вышэйшая пасада падчас В.К.Л. 15. Тоё, чым цяжка паступіцца. 18. Зывяртанье паміж камуністамі. 21. Беларускі агой. 24. Мера вадкасці ў карчме. 25. За чым нічога няма. 26. Там заўсёды ўсё будзе добра. 27. Ягода. 29. Па статыстыцы ў гэтай краіне людзі адчуваюць сябе найбольш шчаслівымі. 31. Заходні ўкраінец. 33. Дзывюма рукамі. 34. Чамадан...Расея. 35. Мера часу. 36. Продкі ірляндцаў. 37. Грошовая адзінка.

На вэртыкалі:

1. – 2. Карыкатурны часопіс у Б.С.С.Р. 3. Таймер. 4. Надзейная аперацыйная сістэма. 5. Бравы салдат. 6. Месца ў Польшчы. 9. Прыбалт. 10. Ужыванье рэчы. 11. На галаве ў сънегавіка. 15. Сталіца Палесься. 16. Швайцарскі горад. 17. Гаспадар кутоў у хаце. 18. Вальс. 19. Плятуць на Купальле. 20. Любімая прылада прэзыдэнта Беларусі ў спорце. 22. Месца адстойванья сваіх правоў. 23. У каго галава не баліць. 27. Звычайна ў памяшканьнях там дзе ўваход. 28. Паўночны мох. 29. Культурны цэнтар у старажытнай Беларусі, раённы цэнтар. 30. Каштоўны камень. 31. Песьня ў Нэйра Дзюбеля. 32. Кажуць на беларускім тэлебачаньні.

Адказы **крыжаванкі** будуць зъмешчаныя ў наступнымі нумарамі КРЫВІ - № 11.

Эўрапейская Народная Партия салідарная зь беларусамі

Эўрапейская народная партыя асуджае арышты палітычных апанентаў у Беларусі і падрыхтавала праект рэзалюцыі аб парушэннях правоў чалавека.

“Сітуацыя з дэмакратыяй, правамі чалавека і вяршынствам закону не паляпшаецца, а наадварот, пагаршаецца. Беспадстаўныя арышты актывістаў апазіцыі і прадстаўнікоў грамадзянскай супольнасці (уключна з нядаўнім затрыманнем і судом над А.Мілінкевічам) разам з цікам на незалежныя СМИ супярэчыць рыторыцы беларускага ўраду аб яго жданыні палепшыць стасункі з Еўрапейскім Саюзам,” – гаворыцца ў заяве, распаўсюджанай Еўрапейскай народнай партыяй.

Яцкі Пратасевіч, старшыня парламенцкай дэлегацыі па стасунках з Беларуссю адзначыў: “Абсалютна відавочна, што выкананыне дэмакратычных нормаў зьяўляецца галоўным ключавым момантам ў нармалізацыі стасункаў з Беларусью. Пакуль беларускія ўлады трymаюць у турме Аляксандра Казуліна, затрымліваюць і арыштоўваюць прадстаўнікоў грамадзянскай супольнасці і незалежных журналісташт, мы ня можам паверыць у сур’ёзнасць іх намераў паляпшаць стасункі з ЕС”.

Эўрапейская дэмакратычная партыя асуджае жорсткія прысуды Сяргею Парсюковічу і Андрэю Кіму, вынесеныя 22 і 23 красавіка ў Менску за іх удзел у дэманстрацыі прадпрымальнікаў 10 студзеня 2008 года; асуджае затрыманні журналістаў незалежных СМИ, вобшуки ў іх кватэрах, канфіскацыю і псананыне іх маёмастці супрацоўнікамі беларускіх спецслужбаў. Таксама выражаете вялікае шкадаванне адносна шматразовага злouжyвання сілай органамі аховы парадку Беларусі ў дачыненьні да ўдзельнікаў мірнай дэманстрацыі 25 сакавіка 2008 года ў гадавіну абвяшчэння Беларускай Народнай Рэспублікі.

“Мы заклікаем беларускія ўлады ўстрымацца ад усіх формаў ужывання сілы супраць прадстаўнікоў дэмакратычнай апазіцыі і журналістаў,” – адзначаеца ў заяве.

Зараз самая буйная эўрапейская партыя падрыхтавала праект рэзалюцыі аб парушэннях правоў чалавека, дэмакратыі і вяршынства закону, якая будзе разглядацца ў Эўрапейскім Парламенце.

Крыніца: Прэсавая служба Руху “За Свабоду,” 22.05.2008

Беларуская школка

У мінульым школьнім годзе 2007-2008, беларуская школка ў Празе была змушаная аблежаваць сваю дзейнасць. Адна прычына - гэта выезд (часам толькі часовы) з Прагі некаторых настаўніцкіх сілаў. Трэба прыгадаць, што 2 гады таму заняткі ў садку для малодшых дзетак праводзіліся рэгулярна й паспяхова, асабліва дзякуючы дапамозе нашых стажыстак і студэнтак (асабліва Алі С., Ксені Б. і Светы К.).

Дзеля цяжкасцяў з давозам школьнікаў у памешканыне школы (у Клубоўні) і дзеля некаторых сямейных праблемаў, навука ў вышэйшых клясах (пачынаючы з 2-ой) праводзіла завочна бацькамі (пры дапамозе падручнікаў, падрыхтаваных кіраўніцтвам школы), або “дарэктарскім” способам - г.зн. настаўнікі наведвалі паасобныя сем'і займаліся зь дзецьмі на месцы.

Зъмест такіх заняткай такі:

1. Асновы беларускіх правапісаў - кірыліцы й лацінкі, з практикаваньнямі.
2. Чытаць, 2 часткі.
3. Гутаркі на разныя тэмы штодзённага жыцця - беларускія выразы.
4. Беларускі Правапіс: правілы й практикаваньні.
5. Гісторыя Беларусі - з пытаньнямі.

Сёлета некаторыя дзеткі, што раней наведвалі садок, гатовыя ўспрымаць гэтыя больш грунтоўныя веды, а іншыя дзеткі ў міжчасе дасыпелі да беларускамоўнага садка.

Таму надыйшла пара актывізатаў дзейнасць беларускіх школкі ў Празе.

Каб аблежаваць спосабы гэтай дзейнасці, сустэрэцца з бацькамі й магчымымі настаўнікамі, у сярэдзіне каstryчніка 2008 будзе скліканы АДМЫСЛОВЫ ШКОЛЬНЫ СХОД. Пра дакладную дату сходу паведамім у наступным нумары КРЫВІІ (№ 11).

ВІНШУЕМ!

ВІНШУЕМ сямейку Ратнікавых (Шпакоўскага)

- Сяржука Й Натальлю

з нараджэннем сына ДАВІДА.

Хай-жа жыве Давід на радасць і карысць бацьком і беларускай грамадзе!

КРЫВІЯ - Культурна-асьветніцкая газэта

Выданыне беларускай дыяспары ў Чэхіі
МК ČR E 16919

РЭДАКЦЫЯ

Сяржук Шпакоўскі

Юрка Станкевіч

Ганна Васілевіч

Адрас рэдакцыі:

ul. Soukenická 8, 110 00 Praha 1

Тэл.: 774 873 747, 774 613 356